



VEJLEDNINGER FOR UNDERVISERE

Sådan spotter og bekæmper du desinformation



SENESTE OPDATERING: 28.1.2021

For dem af os, der voksede op i det 20. århundrede, har den fremspirende informationsalder haft afgørende social, kulturel og politisk betydning. For de unge, der nu er ved at blive voksne, vil udfordringerne og mulighederne i næste kapitel af denne historie være akkurat lige så inspirerende og udfordrende. Vi kan ikke forudsige, hvad fremtiden vil bringe, men vi kan udstyre vores unge med de værktøjer, de behøver for at kunne navigere rundt, uanset hvad fremtiden byder på.

Én forskel på den verden, nutidens skolebørn vil arve, og den, der mødte deres forældres generation, er adgangen til information. I vores demokratiske samfund har denne åbenhed været en kæmpe gave. Vi har imidlertid også set, at denne åbenhed i de forkerte hænder kan bringes i fare gennem spredning af utilsigtet misinformation eller endda bevidst planlagt desinformation. At lære unge mennesker at navigere rundt blandt mulighederne og farerne i dette konstant omskiftelige informationslandskab forbliver en af de største udfordringer i opdragelsen og uddannelsen af nutidens børn.

Formålet med dette værktøjssæt er at udstyre lærere på ungdomsuddannelserne med ressourcer til at igangsætte samtaler med deres elever om de problemer, der opstår som følge af truslen fra dårlig information. Det drejer sig bl.a. om spørgsmål vedrørende folkesundhed, demokrati og de kulturelle og juridiske normer, der ligger til grund for vores samfund. Der er ingen absolutte svar på de spørgsmål, der uundgåeligt vil blive rejst, når vi tænker dybere over, hvordan vi vurderer, hvad der er sandt og falsk. Alligevel er det netop evnen til at afveje for og imod i tvivlstilfælde og at nå frem til en bedømmelse gennem kritisk tænkning, som vi må fremme og tilskynde i de unge.

Med henblik herpå indeholder dette værktøjssæt af lektioner ikke en række sikre opskrifter eller aksiomer. Materialet er snarere udarbejdet som inspiration til at starte en debat. Gennem debat og udveksling vil eleverne få mulighed for at eksperimentere med at pille de mange dele, som informationer består af, fra hinanden, både hver for sig og som led i samtaler med deres klassekammerater. Dette er vigtige færdigheder for at kunne begå sig som ansvarlige borgere både online og i samfundet mere generelt. Eleverne vil således blive præsenteret for personer som Machiavelli, pave Urban 2. og nutidens QAnon konspirationsteoretikere. Ved at trække på historien såvel som på aktuelle sager vil disse casestudier hjælpe de unge med at indplacere desinformation både i verden omkring dem og i en bredere sammenhæng som et fænomen med historiske fortilfælde og paralleller. Vi håber, det vil hjælpe teenagere med at udvikle de intellektuelle og personlige ressourcer til at kunne håndtere desinformation i deres voksenliv.

Undervisere spiller i denne forbindelse en vigtig rolle, og ved at imødekomme de anmodninger, vi har fået fra mange i undervisningsmiljøet om at stille ressourcer om desinformation til rådighed, håber vi, at dette bidrag kan tjene som led i en bredere debat om undervisning i desinformation. Vores metoder bygger på vores egen erfaring med at undersøge og reagere på desinformation og misinformation set ud fra et EU-perspektiv. På linje med de elever, som denne pakke er rettet til, forsøger vi også altid selv at lære og gentænke vores tilgang. Vi vil sætte pris på at modtage feedback.

Dette værktøjssæt er udformet til at præsentere unge mennesker for fænomenet desinformation — ved at formidle en forståelse af de trusler, fænomenet udgør, forklare, hvordan elever kan finde ud af mere og beskytte sig mod det, og give mulighed for at se nærmere på bestemte eksempler. Værktøjssættet er åbent og gratis at bruge for enhver uddannelsesinstitution. Selv om det kan justeres og skræddersys til enhver aldersgruppe, er den vigtigste målgruppe teenagere fra 15 til 18 år.

Brugsvejledning

Værktøjssættet er udformet til at dække **1 eller 2 lektioner** for en gennemsnitlig klasse på en **ungdomsuddannelse**.

PowerPoint-præsentationen indeholder links til flere YouTube-videoer. For en enkelt lektion bør bare 1 eller 2 af disse være nok til at gøre hovedpunkterne forståelige — du kan bruge de andre, hvis du har tid eller vil sprede materialet over flere lektioner. Det er op til underviseren at beslutte, hvilke videoer der er bedst egnede til en bestemt klasse og til at få gang i de mest interessante debatter.

Anbefalede aktiviteter omfatter følgende:

Aktivitet	Minimumstid	Foreslået materiale
Forstå desinformation (slide 5-24)	45 minutter	PowerPoint-præsentation, videotransskriptioner, interaktive debatter
Gruppearbejde (grupper på maks. 5-6) (slide 25)	15-25 minutter	Casestudier (og PowerPoint-præsentation som reference)
Gruppepræsentationer og debat (slide 25)	25 minutter pr. gruppe	Casestudier
Resumé og anbefalinger til videre research (slide 26-34)	5 minutter	Læseliste

Hvis du har mere tid tilovers, kan du udvide afsnittet om at "forstå desinformation" (f.eks. ved at bruge mere tid på at kigge på eksterne kilder og drøfte de forskellige eksempler med eleverne) eller bruge mere tid på gruppearbejdet.

- **Desinformation og dens trusler mod samfundet (slide 6-10):**
NB! Disse eksempler forelægges som materialer, der er klar til brug. Du kan finde andre casestudier, der er mere velegnede til dine elever, eller bede dem om selv at finde andre casestudier som en gruppeopgave. Formålet er at gøre præsentationen af disse eksempler så interaktiv som muligt.
 - **Falsk forskning og "anti-vax"-bevægelsen** (samfundet kræver, at folk i akademiske institutioner følger høje akademiske standarder, så det er vigtigt at forstå, hvorfor de er nødvendige)
 - **Coronavirusmyte om 5G** (et nyligt eksempel på, hvordan ondsindede aktører kan udnytte en krisesituation, hvilket igen kan forårsage skade i det virkelige liv). Talrige

konspirationsteorier, der deles både online og offline, hævder, at 5G-mobilnetværk forårsagede coronaviruspandemien. Dette er falsk. 5G er baseret på radiofrekvens og skaber ikke vira.

- **Udbruddet af coronavirus** gav anledning til en bølge af misinformation, desinformation og konspirationsteorier, der igen skabte en "infodemi", som udnyttede folks panik og desperate søgen efter svar om forebyggelse, en mulig kur osv. Ofte bliver denne falske information spredt utilsigtet, men i mange andre tilfælde formidles den af parter, der forsøger at opnå flere klik ved at bruge "clickbait" (overskrifter og historier, der er bevidst udformede til at skulle tiltrække opmærksomhed).
 - **Følelsesmæssig manipulation** ved at bruge skuespillere som overdrevne "ofre" for en situation for at fremkalde stærke følelser i stedet for den objektive mening, en seer ville danne sig ved at følge autoritative nyhedskilder.
- **To modeller af, hvordan desinformation fungerer (slide 11-15):**
 - **Motiverer folk til at støtte en idé/sag** — falsk forskning har skabt frygt for vaccination, hvilket medfører en stigning i tilfælde af mæslinger. Nævn, at motiver også omfatter politisk gevinst, f.eks. en smædekampagne før et valg eller en udenlandsk regering, der blander sig i et andet lands valg for at fremme deres egne geopolitiske interesser.
 - **Overdriver forskelle for at underminere gruppens samhørighed/solidaritet** — det er vanskeligt at gøre et allerede stærkt og samlet samfund til et mål. Desinformation bruges til at splitte mennesker og overdrive interne forskelle og eksisterende konflikter eller kontroverser.
- **Sådan virker desinformation (slide 16-19):**
 - De sociale mediers rolle
 - Teknologi hjælper med let at manipulere information og skabe nye former for indhold, det er meget let at tro på
- **Sådan reagerer man på desinformation (lysbilleder 20-24):**

Kritisk tænkning kræver følgende af alle:

 - Undersøg **indholdet** — er fakta og tal nøjagtige? Er artiklen partisk? Er det objektive nyheder, eller er der tale om meninger?
 - Undersøg **platformen** — kender du den? Ser webadressen mærkelig ud? Undersøg siden "Om" — hvem står bag? Hvem finansierer den? Hvad siger andre pålidelige mediekilder?
 - Undersøg **forfatteren** — findes denne person? Hvis du ikke klart kan gennemskue, hvem forfatteren er, er resten sandsynligvis også falsk. En respekteret journalist har altid en historik.
 - Undersøg **kilderne** — bruger forfatteren kilder til at bekræfte sine påstande? Er kilderne pålidelige (for eksempel veletablerede og respekterede medier, kendte eksperter på

området)? Er de citerede eksperter rigtige specialister? Hvis historien bruger uklare kilder eller ingen kilder ("det siges"), kan påstandene i artiklen være falske.

- Undersøg **billederne** — billeder er stærke og nemme at manipulere. En omvendt billedsøgning kan vise, om billedet tidligere har været brugt i en anden sammenhæng.
- **Tænk før du deler!** Historien kan forvrænge virkeligheden ved f.eks. at genbruge gamle begivenheder i en anden sammenhæng — eller den kan være satire. Overskriften kan være udformet til at udløse stærke følelser.
- **Sæt spørgsmålstejn ved dine egne overbevisninger** — nogle gange er en historie for god eller underholdende til at være sand. Tag en dyb indånding, sammenlign med pålidelige kilder, og hold hovedet koldt. Hvis du læser noget, der gør dig vred, bange eller trist, så brug et øjeblik på at falde til ro, inden du deler.

- **Arbejd i grupper, drøft nogle typiske eksempler på falske oplysninger (slide 25):**

Del klassen op i grupper på maksimalt 5-6 elever. Giv hver gruppe et casestudie. Giv eleverne cirka 15 minutter til at læse casestudiet og gennemgå spørgsmålene, derefter yderligere 20-25 minutter til fremlæggelser fra hver gruppe og debat i klassen.

- En farlig ny konspirationsteori, der har givet anledning til en kultlignende bevægelse spredt sig hurtigt i Europa
- Uddrag fra Machiavellis bog om at "dele og herske"
- Uetisk og vildledende reklame om "utroligt effektiv" medicin X
- Pave Urban 2.'s tale ved rådet i Clermont, 1095, om korstogene
- Et folkeeventyr om en hyrdedreng og en ulv

NB! Som nævnt er disse eksempler klassiske fortællinger og forelægges som materialer, der er klar til brug. Du kan finde andre casestudier, der er mere velegnede til dine elever, eller du kan bede dem om selv at finde andre casestudier som en gruppeopgave. Det kan være konspirationsteorier (verden styres af George Soros/Bill Gates, regeringer spredte covid-19, rumvæsner i Area 51 osv.), falske sundhedsoplysninger, falske fakta om minoritetsgrupper ...

Til inspiration:

- Poynter COVID-19-database <https://www.poynter.org/ifcn-covid-19-misinformation/>
- EUvsDisinfo cases: <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>
- Tophistorier "Just because it's trending doesn't mean it's true": websted der faktatjekker tophistorier: <https://leadstories.com/>

- **Resumé, tips til at finde ud af mere og nationale ressourcer (slide 26-34)**

Tilgængeligt indhold i værktøjssættet

- **Indledende præsentation** (i PPT-format)
 - a. De indlejrede YouTube-videoer er på engelsk/russisk, men der er oversatte transskriptioner tilgængelige.
 - b. Forklaringer og beskrivelser er tilgængelige i afsnittet *Noter* under hvert slide
- **Fem casestudier til gruppearbejde** med opgaver (*kan tilpasses eller andre casestudier kan anvendes*)
- **Tips** (interaktive spil, vejledninger og ressourcer) til at finde ud af mere

Alternative historier til overvejelse:

- **Opbygning af fjendtlighed over for NATO-tropper via falske historier**
<https://vilniusinstitute.lt/en/lisas-case-repeated-german-soldiers-accused-of-rape/>
Følelsesladede historier skader normalt hurtigere, end de kan kontrolleres. Disse falske historier er normalt ret troværdige.
- **Russisk TV forsøger at give USA skylden for coronavirus**
<https://www.themoscowtimes.com/2020/02/06/russian-tv-runs-conspiracy-theory-blaming-trump-for-coronavirus-a69189>
<https://www.youtube.com/watch?v=JQRmacSHXoo>
Et russisk statsligt TV-program har stået bag en konspirationsteori, der beskylder den amerikanske regering og amerikanske virksomheder for at have forårsaget coronavirusudbruddet for at tjene penge.



CASESTUDIE Nr. 1

"Q'S" STIGENDE INDFLYDELSE



Baggrund

Hvad har den tidligere amerikanske præsident Barack Obama, den tidligere amerikanske udenrigsminister og præsidentkandidat Hillary Clinton, den franske præsident Emmanuel Macron, sangerinden Lady Gaga, pizzarestauranten Comet Ping Pong i Washington DC, Microsofts grundlægger Bill Gates og skuespilleren Tom Hanks alle tilfælles? Ifølge tilhængerne af QAnon-konspirationsteorien er de alle en del af et satanisk netværk, der består af berømtheder og elitære forretningsfolk, der handler med børn. Den tidligere amerikanske præsident Donald Trump blev angiveligt rekrutteret af militære generaler til at afsløre dette netværk og fratage dem kontrollen over regeringen og medierne, også kaldet "den dybe stat". Teorien føres videre af en anonym figur online, der bruger kodenavnet "Q" og hævder at være en højtstående embedsmand i den amerikanske regering med højeste sikkerhedsgodkendelse og adgang til klassificerede oplysninger.

QAnon opstod på yderliggående onlineopslagstavler som 4chan og 8chan. De første indlæg dukkede allerede op i 2017, men har siden opnået betydelig udbredelse blandt brugere af Facebook, Twitter, YouTube og andre almindelige platforme. En vigtig egenskab ved QAnon, der har gjort den hurtige spredning mulig, er dens deltagende egenskab: "Q" poster regelmæssigt ledetråde på opslagstavler (også kendt som "Q Drops") og opfordrer tilhængere til at udføre deres egen research for at løse mysteriet og finde frem til sandheden bag de forskellige teorier. Siden slutningen af 2019 har QAnon vundet indpas på europæiske websteder, sider, grupper og konti og har forvandlet sig til lokale bevægelser, der tilpasser sig lokale fortællinger og sammenhænge, primært i Tyskland, Frankrig, Italien og Storbritannien. Eksisterende grupper, som *Gilets Jaunes* i Frankrig eller højreekstreme bevægelser i Tyskland, har [i nogle tilfælde](#) gjort brug af QAnon-fortællinger. Den "dybe stats" magt, der udgør kernen i Q's fortællinger, kender angiveligt ingen grænser, og elitære politikere som Emmanuel Macron beskrives desuden som ["den dybe stats brikker"](#) af lokale QAnon-tilhængere, mens den tyske regering beskyldes for at drive [et hemmeligt pædofili-netværk](#).

Ikke overraskende har covid-19-pandemien gjort tingene endnu værre, fordi folk har været hjemme og derfor har brugt meget mere tid på internettet, mens de ofte har været utilfredse med deres regerings begrænsninger og foranstaltninger til at håndtere udbruddet (ansigtsmasker, social afstand, nedlukninger og restriktioner på rejser). I denne sammenhæng har QAnon-fortællingerne spændt fra teorier om, at coronavirus er et biologisk våben frigivet af "den dybe stat", til at Bill Gates angiveligt har planlagt pandemien for at indføre massevaccinationer og kontrollere verdensbefolkningen.

Valgfrit:

Se [denne video](#) og lav din egen hurtige onlineresearch om QAnon

Spørgsmål til debat:

- Kan du udpege et fælles tema bag QAnon-fortællingerne, der spredes i USA og Europa?
- Hvad gør QAnon-bevægelsen "tiltalende" for tilhængerne? Hvordan adskiller den sig fra andre konspirationsteorier?
- Kan du nævne andre øjeblikke i historien, vigtige begivenheder, der har udløst lignende bølger af sammensværgelsesteorier og desinformation på tværs af kontinenter? Hvad har de alle til fælles?
- Ud fra hvad vi tidligere drøftede om målene for desinformationsaktører, hvordan tror du så, at QAnon-fortællinger kan bruges af udenlandske magter til at få Europa til at se svagere ud?



CASESTUDIE Nr. 2

DIVIDE ET IMPERA ("DEL OG HERSK")



Historie

[..] En hærfører skal blandt sine øvrige gøremål med alle midler bestræbe sig på at **splitte fjendens styrker**, enten ved at kaste mistanke på hans betroede folk eller ved at give ham anledning til at dele sine tropper og derved svække sig selv.

Det første gør man ved at tage særlige hensyn til de besiddelser, en mand i hærførerens inderkreds har, som når man under krigen for eksempel skåner hans folk eller ejendele og leverer hans sønner eller andre slægtninge tilbage uden løsesum. I ved, at Hannibal afbrændte alle marker omkring Rom og kun gik uden om dem, der tilhørte Fabius Maximus. I ved, at Coriolanus, da han rykkede mod Rom med sin hær, spredte patriciernes ejendomme og brændte og plyndrede plebejernes. [..]

Når det gælder om at dele fjendtlige folk, findes der ingen mere sikker metode end at angribe nogle af disse lande, således at de tvinges til at træde ud af krigen for at forsvare sig. [..] Titus Didius havde få folk sammenlignet med fjendens og ventede på en legion fra Rom. Fjenden ville rykke imod den og angribe den,

og for at forhindre dette lod han udsprede det rygte i hele sin hær, at han den næste dag ville levere et slag. Derpå sørgede han for, at nogle af de fanger, han havde taget, fik lejlighed til at flygte og fortælle om sin befaling om at kæmpe den følgende dag. For ikke at formindske sine styrker afstod fjenden fra at marchere imod legionen, der således nåede sikkert frem. Denne fremgangsmåde delte ikke fjendens stridskræfter, mens den fordoblede konsulens.

Andre har for at splitte fjendens styrker ladet ham trænge ind i deres land og indtage flere byer, for at han ved at efterlade garnisoner i disse fik formindsket sine styrker. Når han på denne måde er blevet svækket, har de angrebet og besejret ham.

Atter andre har, når de ville invadere en provins, foregivet at ville angribe en anden og forberedt sig så grundigt, at når de var trængt ind i det område, man ikke forventede, at de ville angribe, har de sejret, før fjenden kunne nå frem med forstærkninger. Thi din fjende, der ikke er sikker på, om du vil vende om og angribe det først truede punkt, er tvunget til ikke at forlade det ene sted for at undsætte det andet, og således ender det ofte med, at han ikke forsvare noget af dem. [..]

Kilde: Sjette bog af Krigskunsten (1675) Af Niccolò Machiavelli, forkortet oversættelse fra italiensk ved Fritz Wolder

Spørgsmål til debat:

1. Hvordan kan falske oplysninger hjælpe i krigstid? Hvordan kan modstanderens usikkerhed blive en fordel?
2. Er det etisk at lyve i krigstid? Er det etisk at lyve i fredstid?
3. Hvorfor er splittede kræfter mere tilbøjelige til at blive besejret?
4. Hvordan gør brexit EU til en svagere organisation?
5. Kan du nævne mindst 3 emner, der forstås meget forskelligt af EU-lande, der har været medlemmer i længere tid, og dem, der tiltrådte relativt for nylig? Gør disse forskelle EU til en svagere eller stærkere organisation?

Citat

Migranter og flygtninge er ikke brikker på menneskehedens skakbræt. De er børn, kvinder og mænd, der forlader, eller som er tvunget til at forlade, deres hjem af forskellige årsager, som deler et legitimt ønske om at vide og have, men frem for alt for at være mere.

Kilde: Pope Francis, Message for the 100th World Day of Migrants and Refugees

Opgave

Nogle flygtninge flygter fra deres hjemland til fordel for EU af andre årsager end politiske eller sikkerhedsmæssige problemer. De er økonomiske migranter, hvilket er en helt anden juridisk status, og EU ser en forskel mellem disse situationer.

Desværre har vi undertiden ikke en "perfekt løsning" til, hvordan man skelner mellem disse grupper. Desuden kan desinformation bruges til at fremstille sådanne beslutninger som upassende og umenneskelige.

Forestil dig 2 forskellige situationer:

- a) en syrisk krigsflygtning **får ikke tilladelse** til at komme til dit land og sendes tilbage til Syrien;
- b) en pakistansk økonomisk indvandrer **accepteres** af et EU-land og modtager garanteret bolig og fordele i 2 år.

Forklar, hvordan disse situationer kan øge spændingen blandt EU-befolkningen. Hvilke eller hvilken udenlandsk(e) EU-modstander(e) kan drage fordel af en sådan ustabilitet?



CASESTUDIE Nr. 3

SVINDEL MED LÆGEMIDLER ER YDERST SKADELIGT FOR HELBREDET



Historie

[..] En række nye produkter, der er målrettet ældre forbrugere, hævder nu at øge hukommelsen, mens nogle endda antyder, at de kan modvirke eller vende udviklingen af demens og Alzheimers — selv om den konventionelle videnskab endnu ikke har fundet en kur. Disse påstande begynder at få opmærksomhed fra tilsynsmyndigheder og lovgivere.

"Der er et særligt sted i helvede for alle, der markedsfører kosttilskud, som fejlagtigt hævder at helbrede Alzheimers eller demens — men det er netop det, vi har set producenterne gøre," sagde senator Claire McCaskill (D-Mo.), højtstående medlem af det amerikanske senats Special Committee on Aging, i en erklæring. I 2015 sendte McCaskill breve til 15 detailhandlere og søgte information om deres politikker og procedurer for markedsføringstilskud, efter at hun hørte om tilskuddet Brain Armor, der blev annonceret som en "beskyttelse" mod Alzheimers, demens og slagtilfælde.

I november 2015 annoncerede justitsministeriet en landsdækkende undersøgelse af mere end 100 producenter og forhandlere af kosttilskud. Virksomhederne blev beskyldt for at fremsætte ubegrundede påstande om alt fra behandlinger af Alzheimers til helbredelse af mennesker, der er afhængige af smertestillende medicin.

I 2016 rettede Federal Trade Commission (FTC) anklager mod et firma i Californien, der hævdede, at et af dets kosttilskud lindrer symptomer forbundet med overgangsalderen, herunder hedeture og vægtøgning. Agenturet rettede også anklager mod to markedsførere af kosttilskud, der hævdede, at deres produkter kunne forhindre gråt hår eller gendanne hårets naturlige farve.

I 2020 lykkedes det forbundsanklagere at forfølge en sag mod ejerne af et Dallas-baseret tilskudsfirma, der markedsførte vægttabsproduktet OxyElite Pro, som var forbundet med et udbrud af hepatitis og leversygdom. Blandt ofrene: Sonnette Marras, 48, fra Hawaii, mor til syv, der døde efter at have taget tilskuddet i 2013.

Kilde: AARP Bulletin, juni 2016. AARP (American Association of Retired Persons) er en non-profit, ikke-partisk organisation, der giver folk mulighed for at vælge, hvordan de lever, når de bliver ældre.

Spørgsmål til debat:

6. Hvorfor er folk villige til at tro på tvivlsomme løfter fra uetiske producenter?
7. Hvad er forskellen mellem videnskabelige lægefaglige oplysninger og de individuelle udtalelser, der normalt anvendes til at markedsføre svindel med lægemidler?
8. Hvorfor er falske lægemidler normalt rettet mod mindre uddannede eller ældre forbrugere? Hvordan kan vi hjælpe mennesker i disse kategorier, så de ikke falder for svigagtige markedsføringsteknikker for sådanne lægemidler?
9. Hvem er økonomisk interesseret i at sprede sådanne svigagtige oplysninger? Hvordan tjener de penge på at svindle forbrugere?
10. Hvad kan være de bedste modforanstaltninger (bortset fra retslige skridt) for at gøre sådanne svindelnumre ineffektive?

Citat

Den druknende griber efter et halmstrå.

Kilde: ordsprog.

Opgave

Lav en liste over farmaceutiske produkter i 2 kategorier: Kosttilskud i håndkøb (ikke-receptpligtig) og officiel receptpligtig medicin.

Forklar de væsentligste forskelle mellem disse produkter med hensyn til følgende aspekter:

- fremstillet som afslutning på en grundig udviklingsproces
- officielt tilsyn med fremstillingsprocessen
- krav til salgssted
- kundesupport efter salget og andre faser.

Beskriv, hvordan EU (og myndigheder i medlemslandene) beskytter forbrugerne mod manipulation med hensyn til sundhedstjenester/produkter.



CASESTUDIE Nr. 4

PAVE URBAN 2. OG KORSTOGENE



Pave Urban 2.'s tale ved rådet i Clermont, 1095

I 1094 eller 1095 bad den græske kejser Alexios pave Urban 2. om hjælp fra vest mod tyrkerne, der havde taget næsten hele Lilleasien fra ham. Ved rådet i Clermont henvendte Urban sig til en stor flok og opfordrede alle til at hjælpe grækerne og til at genvinde Palæstina fra Muhammedanernes styre.

[..] Åh, sønner af Gud, da I nu har lovet Ham at holde fred iblandt jer selv og trofast at opretholde den hellige kirkes rettigheder mere oprigtigt end før, så resterer der for jer, der nyligt er blevet opvakt af Guds formaning, stadig en presserende opgave, der både vedrører jer og Gud, og hvor I kan vise jeres gode viljes styrke.

For I må skynde jer at yde hjælp til jeres brødre, der bor i Østen, og som har brug for jeres hjælp, hvilken de ofte har bedt om. For tyrkerne, et persisk folk, har angrebet dem, som mange af jer allerede ved, og er trængt så langt ind over Romanias landegrænser [det græske imperium] som til den del af Middelhavet, der kaldes St. Georgs Arm. De har erobret mere og mere af de kristnes lande, har allerede besejret dem syv gange i kamp. De har dræbt eller tilfangetaget mange mennesker, de har ødelagt kirker, og de har hærget Guds rige.

Hvis I tillader dem at fortsætte meget længere, vil de i langt større omfang underlægge sig Guds trofaste folk. Derfor med inderlig bøn, formaner jeg — ikke jeg, men Herren — jer, som Kristi budbringere, til gentagne gange at opfordre mænd fra samtlige [samfunds]lag, riddere såvel som fodfolk, rige såvel som fattige, til at skynde sig med at uddrive dette skændige folk fra vores lande og hjælpe de kristne indbyggere i rette tid. Jeg taler til de tilstedeværende. Jeg forkynder det til dem, der er fraværende. Desuden, Kristus befaler det.

[..] Til alle dem, der drager dertil, vil der blive givet syndsforladelse, hvis dette jordbundne liv skulle få en ende, enten mens de drager over land, mens de krydser havet, eller mens de kæmper mod hedningene. Dette giver jeg til alle, der drager afsted, ved den magt, som Gud har skænket mig. Åh, hvilken skændsel, hvis et folk, der er så foragtet, afvigende og slavebundet af dæmoner, således skulle overvinde et folk, der er blevet skænket troen på den almægtige Gud, og som stråler i Kristi navn! Åh hvilke bebrejdelser ville Herren selv ikke fremføre imod jer, hvis I ikke har hjulpet dem, der, som I selv, regnes til den kristne tro!

Lad dem, der er vant til at føre formålsløse private krige mod troende drage mod de vantro i en krig, der skal påbegyndes nu og fuldendes i sejr. Lad dem, der længe har været røvere, nu blive Kristi soldater. Lad dem, der engang kæmpede mod brødre og slægtninge, nu på retfærdig vis kæmpe mod barbarerne. Lad dem, der har været lejesvende for et par sølvmonter, nu opnå en evig belønning. Lad dem, der har udmattet sig selv til skade for krop og sjæl, nu anstrenge sig for at opnå den dobbelte herlighed. Yderligere, på den ene side vil der være de triste og de fattige, på den anden side de glade og velhavende, her Herrens fjender, dér Hans venner. Lad intet forsinke dem, der drager afsted. Lad dem afregne deres udeståender og indsamle penge, og når vinteren er slut og foråret er kommet, så lad dem nidkært foretage rejsen under Herrens vejledning.

Kilde: Referat af pave Urban 2.'s tale Fulcher de Chartres, Forlaget Colombus

Spørgsmål til debat:

1. Hvad er de "hellige" grunde til korstoget i følge pave Urban 2.?
2. Hvad er de virkelige grunde til pavens anmodning?
3. Hvorfor var denne offentlige tale så stærk og indflydelsesrig på tidspunktet?
4. Hvad ville svaret fra "tyrkerne" have været på tidspunktet og ... i dag?
5. Hvilke muligheder for krydstjek var tilgængelige på tidspunktet (1095) i det område, der var kontrolleret af den katolske kirke?

Opgave

Skriv et svarbrev (tale) fra modstanderne af Alexios i Lilleasien. Det bør henvende sig til alle potentielle deltagere i korstogene.



CASESTUDIE Nr. 5

UDNYTTELSE AF FOLKS TILLID TIL AT SPREDE FALSKE OPLYSNINGER



Historie

DER var engang en ung hyrdedreng, der passede sine får ved foden af et bjerg tæt på en mørk skov. Han var ret ensom hele dagen, så han udtænkte en plan, så han kunne få lidt selskab og spænding.

Han skyndte sig ned mod landsbyen og råbte "ulven kommer, ulven kommer", og landsbyboerne kom ud til ham, og nogle af dem blev hos ham i lang tid. Dette glædede drengen så meget, at han et par dage senere prøvede det samme trick, og landsbyboerne kom igen for at hjælpe ham.

Men kort efter kom en ulv faktisk ud af skoven og begyndte at skræmme fårene, og drengen råbte selvfølgelig "ulven kommer, ulven kommer", denne gang højere end før. Men landsbyboerne, der var blevet narret to gange før, troede denne gang, at drengen atter snød dem, så ingen gad anstrenge sig for at komme ham til undsætning. Så ulven fik et godt måltid ud af drengens flok. Da drengen klagede, sagde den kloge mand i landsbyen: "Ingen tror på en løgner, selv når han taler sandt."

Spørgsmål til debat:

11. Hvorfor kan man overhovedet narre folk? Hvad er de største årsager? // Manglende alternative oplysninger, manglende kilder, manglende kritisk tænkning
12. Hvordan kan uddannelse hjælpe folk med at modarbejde løgne?
13. Er løgne en langsigtet strategi? Hvordan plejer det at ende?
14. Hvilke mulige løsninger er der for hyrdedrengen efter krisen? Hvordan kan han genopbygge tilliden (hvis overhovedet)?
15. Har du hørt lignende "ulven kommer"-historier i skolen? Hvordan minder de om falske undskyldninger (f.eks. "jeg var syg", "bussen kom ikke" osv.)? Hvad er potentielle langsigtede konsekvenser?

Citat

Du kan bedrage alle mennesker en gang imellem; du kan bedrage nogle mennesker altid; men du kan ikke bedrage alle mennesker altid.

Kilde: ukendt, sidst i det 19. århundrede

Opgave

Find på (eller beskriv fra din hukommelse) en situation, hvor a) velkendte nationale mediekkanaler bruger de samme "ulven kommer"-strategier. Forklar, hvordan tillid bruges til at sprede falske oplysninger. Brug et citat til din situation.